

Nr 1 2017

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Fargerik og lærerik folkefest

Side 11

En historisk begivenhet

Side 11

Ny samisk flaggdag Side 2

Stoere heevehtimmie
noere almetjidie Bilte 6

Kirka ser framover Side 13

Elsa Laula Renberg.

Ny samisk flaggdag

I februari beslutade Samerådet enhälligt att 29 november ska vara en officiell samisk flaggdag. Beslutet togs vid samernas 21:a konferens i Trondheim. Flaggdagen ska firas i alla de fyra nordiska länderna – Finland, Norge, Ryssland och Sverige – från och med år 2017. Flaggdagen markerar den samiska pionjären Elsa Laula Renbergs födelsedag.

Elsa Laula Renberg var sydsamisk renägare, organisationsbyggare, aktivist och politiker. För sin insats under det första samiska landsmötet, som hölls den 6 februari 1917, räknas hon som en viktig föregångsperson i kampen för samernas rättigheter.

Hon var också med och stiftade världens första sameförening – Lapparnas Centralförbund – i Stockholm 1914. 6 februari är idag samernas nationaldag.

Det var dock SNF – Sámi Nisson Forum – som första gången lanserade förslaget om ny flaggdag. Saken har varit under behandling sedan 2008.

Konferensen i Trondheim beslutade också att utse en samisk nationaljok.

Källa: Saamicouncil.net

Möte om vitbokens konsekvenser

I februari erbjöd Samiska rådet i Svenska kyrkan och ärkebiskop Antje Jackelén till ett symposium om Svenska kyrkans vitboksprojekt och dess konsekvenser.

Vitboksprojektet påbörjades 2012 under ledning av professor Daniel Lindmark vid Umeå universitet. Projektet, som har samlat ett trettiotal forskare, har letts av en styrgrupp i vilken samer har haft majoritet. Arbetet har resulterat i ett verk i två band: *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna. En vetenskaplig antologi.*

Under eftermiddagen presenterade vitbokens huvudredaktörer Daniel Lindmark och Olle Sundström bakgrunden till vitboksprojektet, viktiga överväganden i arbetsprocessen och projektets övergripande resultat.

Sedan talade Johannes Marainen på temat "Hur har kyrkans registrering av samer påverkat samisk identitet?" och Gunlög Fur på temat "En kolonial historias konsekvenser".

SAMISKA NAMN OMSKREVS

Johannes Marainen visade bland annat på hur samiska namn omskrevs till svenska namn i kyrkböckerna. Då blev samiska namn som till exempel Biete, Biera, Bierra, Berá, Bieva, Beaivi, Beahkká omskrivna till Per. Då kunde det i en familj finnas flera "Per", som Per den äldre, Per den yngre. På detta sätt har många samiska namn raderats ut.

Kyrkan tog inte heller i beaktande det sätt som samer har presenterat sig och som visar flera generationer och släkter i namnet, till exempel farfar, far och personen själv – eller mormor, mor och personen själv. (redaktörens anmärkning; ex. på ett sådant namn är: BievaBieteVivi – farfar: Bieva, far:Biete och dotter:Vivi)

Detta sätt att presentera sig används fortfarande i norra delarna av Sápmi men har mer eller mindre försvunnit i de sydsamiska områdena.

Avslutningsvis samtalade Sylvia

Från vänster Ordförande Sylvia Sparrock och vice ordförande Ingrid Inga i Samiska rådet Svenska kyrkan, Johannes Marainen samt ärkebiskop Antje Jackelén.

FOTO: SAEMIEN SJITES FOTOSAMLING

• Biete	Per
• Biera	Per
• Bierra	Per
• Berá	Per
• Bieva	Per
• Beaivi	Per
• Beahkká	Per

Exempel på samiska namn som omskrivits till svenskt.

FOTO: LISBETH HOTTI, SVENSKA KYRKAN

Sparrock och Ingrid Inga från Samiska rådet med ärkebiskop Antje Jackelén och teologiska kommitténs tidigare ordförande Carl Reinhold Bråkenhielm om hur man kan gå vidare i frågan. Ärkebiskopen uppgav till Sveriges radio/Sameradion i samband med symposiet att det nu är dags att gå vidare i påverkansarbetet kring rättighetsfrågorna samt att höja kunskapsnivån i kyrkan om samerna. Hon sa också att det är viktigt att hitta ett samtalsklimat där kyrkan och samerna kan närma sig intressekonflikter på ett balanserat sätt som inte präglas av att ena parten är i överläge.

MYCKET ARBETE ÅTERSTÅR

Ingrid Inga, vice ordförande i Samiska rådet i Svenska kyrkan säger att kyrkan har tagit ett stort kliv framåt men att det fortfarande återstår en hel del arbete. Hon berättar att flera präster i Svenska kyrkan sagt att det behövs en förändring inifrån kyrkan och att sådant kommer att ta tid men är nödvändigt.

Hon har också föreslagit att Svenska kyrkan borde göra som man gjort i Norge; nämligen skapa ett samiskt altare till någon kyrka. Hon nämnde två exempel på tänkbara platser för samiska altare: kyrkan i Östersund och i domkyrkan i Luleå. Det var ett förslag som ärkebiskop Antje Jackelén uppgav att hon skulle föra vidare.

STÖD I FORTSATTA PROCESSEN

Materialet i vitboken på dryga tusen sidor har sammanfattats i boken *Samerna och Svenska kyrkan. Underlag för kyrkligt försoningsarbete* som presenterades vid symposiet. I sex kapitel summeras vitboken och avslutas sedan med tre kapitel om försoning som är tänkta att kunna användas i den fortsatta försoningsprocessen mellan Svenska kyrkan och samerna.

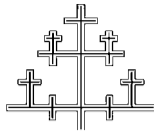
För mer information om vitboken se: www.svenskakyrkan.se/vitboken

Källa: Svenskakyrkan.se/

SR Sámeradion

Bearbetning: Bieva BieteVivi/

ViviAnn Labba Klemensson

Eit verdig jubileum

Ei storslagen feiring i Trondheim er over. Vi fekk oppleve 8 dagar til glede og inspirasjon for kropp, sjel og ånd. Ein stor takk til alle arrangørar, komitear, utstillarar, kunstnarar, kokkar, musikantar, foredragshaldarar og kvar einskild som tok del og skapte desse dagane til ei festveke! Det første samiske landsmøtet samla 150 deltakarar 6.-9. februar 1917. Nokre få kom frå nord og det var òg ein delegasjon frå Sverige, men dei fleste kom frå sørsamisk område. No, 100 år seinare, var talet fleire gonger tiodobla. Det kom verkeleg folk frå heile området, frå alle nasjonalstatar i Sameland og gjester frå heile verda. Men òg folk som bur i Trondheim tok del i dette og fekk oppleve at dei i høgste grad bur i ein samisk by. Og det beste er: Det er ikkje over! For dei som besøker Trondheim i månadane

framover er det framleis utstillingar knytt til jubileet som er opne. Det nye altaret blir ståande i Nidarosdomen i alle år framover. Og vidare er det arrangement utover i månadane som kjem og ulike stader. Det kan vera arrangement nær deg der du bur. Nettsida www.Tråante2017.no melder allereie om mange arrangement.

Eit anna jubileum er bladet du les. Daerpies Dierie kom ut for første gang sommaren 1997. Vi trur at det har hatt betydning i det sørsamiske området desse tjue åra og rettar ein takk til særskilt Bierna Bientie som starta opp bladet og Urban Engvall som delte arbeidet og omsorga for bladet i mange år. Vi vil høyra meir frå dei i seinare nummer. Ein stor takk òg til alle som har bidrege med synspunkt, artiklar og innspel! Vi håpar Daerpies Dierie òg i dag kan bety noko

for folk og fortsatt vera Daerpies Dierie - «noko som er nødvendig».

Jubileum er tid for å feira og heidra dei som har sett i gang, men det er òg tid for å sjå framover. For vår del er det viktig å peika på «altaret med samisk utsmykking» i Nidaros domkyrkje. Med det har biskop og kyrkja peika ut ein veg for andre kyrkjer. Det bør gje inspirasjon og frimod, og no er ei god tid til å setja i gang. Det gjeld òg innanfor andre områder. Samisk kultur står sterkare enn nokon gong i storsamfunnet. Spørsmål kring bruk av land og områder er òg løfta lenger fram enn på lenge. Her står sterke krefter mot tradisjonell bruk og det er viktig og nødvendig at den rett som er nedfelt i lov nasjonalt og internasjonalt blir følgt opp. Det skjer ikkje utan politisk arbeid, og difor er det eit

”Eit anna jubileum er bladet du les. Daerpies Dierie kom ut for første gang sommaren 1997.”

håp at Sametinget (i alle land) får fokusera på saker og godt arbeid fram mot valet i Noreg til hausten. Vi treng engasjerte og gode politikarar, både på Sameting og Storting. For som leiar i Samiska rådet i Svenska kyrkan uttalte på seminaret «Samene og kirken»: Vi treng ambassadørar! Ikkje-samar som står solidarisk saman med oss og deler av vårt vidare ut til andre.

EINAR BONDEVIK

Gör din röst hörd!

Den 21 maj 2017 är det samedagsval i Sverige. Då väljer det samiska folket i Sverige de 31 personer som ska företräda dem i det folkvalda organet, samedagsvalens plenum.

Många partier jobbar nu med att färdigställa sina vallistor. Trenden är att man vill engagera fler ungdomar. Flera av partierna har skapat ungdomslistor.

Nu om någonsin är det mycket viktigt att du gör din röst hörd. Det är dags att gå till valurnorna och välja de som ska representera dig i Sametinget – istället för att vara passiv och kanske bara gnälla om att ingen förändring sker.

Sametinget har under den kommande mandatperioden många viktiga frågor att arbeta med inom områdena näring, kultur och språk.

De utmaningar det samiska samhället står inför är många. Frågan om rätten till land och vatten, hoten mot våra språk, klimatförändringar, arbetet med en sanningskommission – alla de frågorna behöver kunliga och engagerade personer delta i. Du kanske är en av dem!

Så var inte tyst och stilla – välj att göra din röst hörd. Rösta eller, ändå bättre, engagera dig politiskt!

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Daerpies Dierie 20 år!

Starten av Daerpies Dierie sommaren 1997 skedde med den sydsamiska prästen Bierna Bientie i spetsen. Under åren anslöt sig fler og fler personer till redaktionen og idag har den dåvarande redaktionen helt bytts ut. Vi som arbetar med Daerpies Dierie idag vill fortsätta föra vidare den anda som Daerpies Dieries startades med.

Under hela detta år kommer vi att uppmärksamma 20-årsjubileet på olika sätt.

Daerpies Dierie har nu förbättrat tidningens design och läsbarhet. Logotypen har ett annorlunda och vitt typsnitt, sidovinjetterna är tydligare och samiska färger ramar in start-

och slutsidorna och faktarutorna. Vi har stödat upp när det gäller spaltbredder så att det blir lättare att läsa.

Vi hoppas att läsarna finner glädje i tidningen och att Daerpies Dierie får finnas till i åtminstone 20 år till.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jñh daan bijre: Lite av varje
Guktie ussjedem: Hur jag tänker

Åssjalomesh: Tankar, andakt
Gie jñh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Samer på väg till torget i Tråante/
Trondheim för att fira nationaldagen och
Tråante 2017 jubiléet

FOTO: SAMETINGET.NO

Granskning av Sametinget i Sverige

Ekonomistyrningsverket (ESV) har analyserat Sametingets arbete. Förslaget, som presenterades 15 februari, lyfter fram flera förslag som ska få Sametinget att fungera bättre som folkvalt parlament och förvaltningsmyndighet.

I höstas fick ESV i uppdrag av regeringen att analysera Sametingets arbete med intern styrning och kontroll och hur myndigheten använder statliga medel. De skulle också analysera effektiviteten i Sametinget och hur verksamheten kan fortsätta effektiviseras.

Analysen visar bland annat att det delade ansvaret och de ibland oklara ansvarsförhållandena inom Sametinget bidrar till att

myndigheten har svårt att uppnå en tillfredsställande intern styrning och kontroll.

ESV föreslår ändringar i ansvarsfördelningen. Den övergripande bedömningen är att myndighetsförordningen (2007:515) i större utsträckning bör tillämpas av Sametinget. Det innebär att styrelsen bör vara myndighetens ledning och att kanslichefen bör vara myndighetens chef.

STYRELSEN SVARA FÖR EKONOMIN Vidare bör styrelsen ansvara för verksamheten medan kanslichefen bör sköta den löpande förvaltningen.

ESV bedömer också att styrelsen ensam bör ansvara för den ekonomiska förvaltningen,

medan Sametinget (plenum) involveras i beslut om mål och övergripande prioriteringar.

STYRELSEN BESLUTAR MER

I styrelsens uppgifter bör även ingå att besluta om arbetsordning och verksamhetsplan för förvaltningen liksom att fatta beslut som rör Sametingets internrevision.

ESV bedömer även att regeringen, i likhet med de förvaltningsmyndigheter som tillämpar ledningsformen styrelse, bör anställa myndighetschefen inom Sametinget.

Det finns också otydligheter i Sametingets regleringsbrev kring vilka, och hur stora, förvaltningskostnader som får belasta myndighetens olika

sakanslag. ESV redovisar två olika alternativ till hur redovisningen av förvaltningskostnader kan renodlas.

LÅNGSIKTIG LÖSNING BEHÖVS

De konstaterar också att det behövs en långsiktig lösning för att ge Sametinget bättre förutsättningar för att planera och genomföra verksamheten under anslagsposten Främjande av rennäringen. Där föreslår de fyra alternativa lösningar men anser att alternativet med en tillräckligt stor anslagskredit borde vara det enklaste att genomföra.

Källa: esv.se
BEARBETNING:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

FOTO: SAAMICOUNCIL.NET

Åsa Larsson Blind.

Samerådet har fått ny president

Åsa Larsson-Blind valdes i februari till Samerådets nya president. Det skedde i samband med Samerådets 21:a konferens i Trondheim. Hon efterträder Aile Javo.

Åsa Larsson-Blind kommer från Rans sameby i Västerbotten men är bosatt i Kiruna. Hon är sedan tidigare en av 15 ledamöter i Samerådet och även ordförande i Samerådets delegation på svensk sida.

– Det känns bra. Jag är glad och hedrad för förtroendet, säger Åsa Larsson-Blind till Sameradion.

Källa: SR Sameradion och SVT Sápmi

Hederspris till Ole Henrik Magga

Samerådets hederspris för 2017 tilldelades Ole Henrik Magga. Det skedde i samband med Samerådets 21:a konferens i Trondheim i februari.

I motiveringen uppges att Ole Henrik Magga redan i unga år börjat arbeta med samiska frågor.

Magga uppger till Samerådet att han upptäckte att samerna hade en lägre ställning i samhället än övriga samhällsmedborgare. Han upplevde också att när han som ung valde att visa sin samiskhet, fick han uppleva hur storsamhället och andra samer försökte förminska och förhindra det samiska folkets utveckling.

Det kändes då viktigt att börja arbeta för de samiska frågorna och delta i samepolitiken.

Hans politiska gärning inledes då samhället i övrigt förändrades väldigt snabbt och då också andra unga i Europa motsatte sig gamla regelverk och sanningar.

POLITIKER OCH LEDARE

Även om Maggas kunskaper inom de samiska språken, jokjen

Ole Henrik Magga mottar hederspriset av Samerådets dåvarande president Aile Javo

FOTO: SAAMICOUNCIL.NET

och forskningen är djupa, är det hans politiska gärning som har gjort honom mest känd i Sápmi och i andra delar av världen.

Magga har i nära 50 år haft förtroendeuppdrag inom det samiska samhället, både som ledare för ett samiskt riksförbund och som samesamfundets president. Han har fortfarande olika samiska uppdrag. Alla

dess förtroenden har han burit med rak rygg även när det har varit stormigt.

Det är många samer som är stolta över Ole Henrik Magga. Han har varit en ledare och pionjär bland samerna och är väl sedd bland urfolk världen över.

Källa: Saamicouncil.net
Bearbetning:
ViviAnn Labba Klemensson

Helse på tvers av landegrensene

Aajege og Sametinget i Norge arrangerer årlig nettverksseminar for helse i sørsamisk område. Målet med seminarerne er å bidra til tilrettelagte helse- og sosialtjenester for den sørsamiske befolkningen. Nettverksseminaret fant sted på Stjørdal og hadde deltagere fra både svensk og norsk side i det sørsamiske området.

Nettverksseminaret gikk over to dager. Den første dagen hadde temaet "Vold og diskriminering i det samiske samfunnet". Den andre dagen var det fokus på dagens situasjon sett i lys av både fortid og fremtidens helsetilbud

De fagansvarlige for nettverksseminaret består av en tverrfaglig sammensatt arbeidsgruppe. F.v. leder av Aajege Toini Elisabeth Bergström (Røros) sammen med Anne-Lajla Westerfjell Kalstad (Røros), Sara Kristine Brandsfjell (Røros) og Ingrid Jåma (Oslo). Inger Marit Eira-Åhrén (Røyrvik) sitter også i arbeidsgruppa, men kunne ikke delta på seminaret.

for den samiske befolkningen.

– Vi bærer hele vår kultur på våre skuldre, sa Anne Lajla Westerfjell Kalstad innledningsvis i sitt foredrag "Samiske pasienters behov for et helsetilbud tilpasser kultur og språk". Hun delte noen av sine tanker og refleksjoner om utfordringene som mange sørsamiske pasienter møter i helsevesenet.

Nettverksseminaret hadde mange deltagere fra det sørsamiske området i både Sverige og Norge. Arrangørene poengterte betydningen av å bygge kompetansenettverk på tvers av landegrensene. Under seminaret ble det også lagt vekt på å dele erfaringer og diskutere betydningen av helsefaglige spørsmål

i samiske områder. Mange deltagere tok ordet og ga positive tilbakemeldinger til arrangørene. Flere understreket også betydningen av slike fagseminar for å kunne jobbe sammen mot felles mål i fremtiden.

TEKST OG FOTO:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Hälsa i fokus i region Jämtland-Härjedalen

Under det seneste året har Region Jämtland Härjedalen varit aktiv vad gäller samisk hälsa och välmående. Kurserna i akut sjukvård i extrem glesbygd har varit uppskattade. Primärvården kan nu skicka remisser direkt till SANKS i Karasjok. I Funäsdalen har ett utvecklingsarbete kring hälsa startats.

Regionen har varit med i projektet Akutsjukvård i extrem glesbygd (AXG), som handlar om att öka tryggheten för personer i väglöst land. Det arbetet leds av Glesbygdsmedicinskt centrum i Storuman.

Det nuvarande projektet är snart slut och en långsiktig satsning behövs. Projektet har sambyar som uttalad målgrupp. Därför har samrådsgruppen och representanter från länets samebyar föreslagit till regionfullmäktige att en intern organisation inrättas som tryggar genomförande, uppföljning och utveckling, att en utbildnings-

plan skapas för bättre kontinuitet och att en förstärkning av bemanningen i AXG-verksamheten genomförs.

Man behöver också höja hälso- och sjukvårdens kunskaper om AXG-konceptet och erbjuda SOS Alarm mer utbildning. Samarbete med Landstinget i Dalarna behöver undersökas.

Målet är att Region Jämtland Härjedalen under mars månad ska fatta beslut utifrån rekommendationerna.

DIREKTREMISS TILL SANKS

Nu kan hälsocentralerna i Jämtland Härjedalen skicka remiss till SANKS, Samisk nasjonalt kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus, i Karasjok.

Tidigare kunde man konsultera SANKS för stöd i vården. Patienterna kunde få åka till SANKS om regionens egna möjligheter inte var tillräckliga. Det bedömdes från fall till fall och förutsatte att patienten själv önskade vård vid SANKS.

Från och med januari 2017 kan

hälsocentralerna skicka remisser direkt till SANKS. Målgruppen för samarbetet är samiska barn, ungdomar och vuxna som bedöms vara i behov av psykiatri – och deras anhöriga. Avtalet omfattar öppen och slutna psykiatrisk vård. I öppenvården ingår psykologisk behandling, psykoterapi, miljöterapi och kompletterade utredningar. Avtalet gäller också behov av ny medicinsk bedömning (second opinion).

SANKS är ett nationellt samiskt kompetenscenter inom psykisk hälsa och missbruk och vänder sig till den samiska befolkningen. Mer om SANKS finns att läsa på www.sanks.no

PSYKOSOCIALT STÖD FÖR SAMER

Hälsocentralen i Funäsdalen vill öka det psykosociala stödet till den samiska befolkningen i norra Dalarna, Härjedalen och Jämtland.

– Målet är att etablera en psykosocial enhet för att kunna erbjuda stöd och behandling för samer som lider av psykisk ohälsa.

Vi ska också utveckla samarbetet med SANKS för att kunna erbjuda ett bredare utbud av behandling och stöd, säger Tova-Liza Willenfeldt, projektledare och socionom som har erfarenhet av att arbeta inom psykiatrin.

Ett annat mål är att öka kulturförståelsen i arbetsgrupper inom Regionen genom genom handledning av personal, utbildning och konsultationer via SANKS.

– Visionen är att bli ett sydsamiskt hälsocentrum med egen mottagning, berättar Tova-Liza Willenfeldt, som är uppvuxen med renskötsel och aktiv medlem i Ruvhten Sijte sameby.

Region Jämtland-Härjedalen har startat en egen Facebooksida: Jiemhten Herjedaelien Dajve – samisk förvaltningsmyndighet. Där skriver man om det som händer i samrådsgruppen och om arbetet med nationella minoritetsfrågor.

Källa: Region Jämtland-Härjedalen
Bearbetning:
ViviAnn Labba Klemensson

Stoere heevehtimmie noere almetjidie

Saemien Åålmege sijhti noere almetji gielh edtjin govlesovvedh gosse almetjh Tråantesne heevehteminie. Göökteluhkie-tjijhtje noerh böötin jih nieljje biejjieh ektesne årroejin.

Saemien Åålmege fierhten jaepien noere almetjh tjåanghköse böörie. Övtebe jaepien aaj Tråantesne gaavnesjin. Daan aejkien aaj muvth

ruevtieraajrojne årjede, muvth girtine noerhtede jih muvth bijlina luvlede jih jalleste böötin. Nov amma hijven "gaskelaantesne" gaavnesjidh. Göökteluhkie-tjijhtje noere almetjh böötin. Goevten mubpien våhkoen, dellie minngemes heevehtimmie-hieljem Tråantesne.

Saemien Åålmege sijhti noere almetji gielh edtjin govlesovvedh gosse almetjh

Tråantesne heevehteminie. Saemiedigkie beetnege-vierhtiem Saemien Åålmegeasse vedtieji. Numhtie dah noere almetjh åadtjoejin saemien gærhköe-jieliedinie åahpenidh jih Tråantesne årrodh gosse heevehtimmie. Hijven jijtse ietnien gielim soptsestidh jih vielie lieredh. Daesnie datne maahtah lohkedh maam dah tjaaleme.

TEKSTE JIH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Saemien Åålmege muvth noere almetjh liegkesteminie.

Stor feiring for ungdommer

Saemien Åålmege ønsket at ungdommenes stemme skulle bli hørt under feiringa i jubileumsfeiringa Trondheim og samlet 27 ungdommer til fellesskap i fire dager den andre helga i februar. Samlinga var støtta av Sametinget. Ungdommene ble mer kjent med samisk kirkeliv og fikk både bruke og lære mer av sitt språk. Det var tett program, men en og annen hvil ble det tid til.

Mov bööremes mojhtese

Noere almetjh soptsestieh maam tuhtjeh Saemien Åålmege tjåanghköen bijre:

Jon Anta Eira-Åhrén (15):

– Hijven Tråantesne årrodh. Lustestallim gosse konsertem goltelim. Gellie væjkeles artisth!

Mitt beste minne fra Tråante 2017 er at vi var på konsert med Sapmis sterkeste stemmer. De var flinke og det var veldig artig.

Jonna Dunfjeld Mølnvik (14):

– Mov bööremes mojhtese lij gosse manne prosesjovnesne Nidarosdomesne veedtsim. Aerkie lim jih mov gieth skielpin. Mohte joekoen luste aaj.

Det jeg husker aller best fra jubileumsuka var da jeg var korsbærer i Nidarosdomen. Det var veldig spennende og jeg skalv på hendene. Det var en fin opplevelse.

Sagka Sundset (Aarporte).

Sagka Sundset (15):

– Manne tuhtjem dan luste gosse saemieh Tråantesne gaavnesjamme. Jijnjih

Garrabieleste: Jon Anta Eira-Åhrén (Raarvihke/Snåase), Maahke Bientie Aasvold (Praahke/Snåase) jih Neila-Issat Páve Wilks (Snåase) Tråantesne lustestalleminie.

gaptah staaresne!

Mitt beste minne fra Tråante var 6.februar da man så mange saemieh med

Mitt beste minne

Noen av ungdommene på Saemien Åålmege ungdomssamling forteller hva de syntes var bra med ungdomssamlinga i Trondheim.

Maria Victoria Bientie Siversten (Lijre) jih Jonna Dunfjeld Mølnvik (Snåase) lægan skylleme-maanah. Dah guaktah krosssem guediejigan storegærhköse.

gãptoeh/kofter samla i byen!

Maahke Bientie Aasvold (15)

– Manne Tråantesne murriedim! Gaajh hijven gosse mov fuellhkiem, slietekem jih voelpide gaavnesjim!

Alt var superbra i Trondheim! Det beste var å treffe "folk", både familie, slekt og venner.

TEKSTE: NOERE ALMETJH GIËH TRÅANTESNE TJÅANGHKENIN

Förskolebarn lärde sig om renar

De samiska förskolebarnen från avdelningen Naestie i Änge förskola (Krokoms kommun) besökte tamrenen Nilla och fick lära sig om renar och utfodring.

Att få avbryta vardagslunken med en utflykt till renhagen kan få vem som helst att glädja sig. De samiska förskolebarnen på avdelningen Naestie hade i över en veckas tid pratat, både i förskolan och hemmavid, om att få träffa renen Nilla.

När dagen äntligen kom, för sex barn i åldrarna 1-5 år med ledare till byn Rönnöfors, några mil från Änge. Där fick de träffa tamrenen Nilla som ägs av Maja Mörtell. Maja vikarierade också som förskolepersonal den dagen så utflykten passade bra.

ROLIGAST MATA NILLA

Barnen tillbringade en hel dag hos Nilla och fick lära sig mer om renar, vad hornen heter, vilken slags päls de har och varför man utfodrar. Barnen lyssnade med stora öron. Roligast var att mata Nilla med mossa och att vara med och leda henne.

När jag frågar de äldre barnen Silja Joma och Täämma Steinfjell om vad de tycker om att vara i renhagen och träffa Nilla svarar de samstämmigt:

– Daate lea luste, "det är roligt".

Renen Nilla blev som ung biten av en hund och fick skador baktill. Svansen och en sena betts av. Hon fick veterinärhjälp och överlevde skadan. Ägaren Maja Mörtell utfodrade renen under tillfrisknandet och tämjde henne. Idag är hon fyra år och van att ledas och hanteras.

RENNEN EN KÄNDIS

Renen är något av en kändis. Den kände fotbollsspelaren Zlatan Ibrahimovic med familj fick möjlighet att träffa renen när de besökte vännen och IT-miljardären Dan Olofsson i hans fritidshus i Kälapannsjön, några mil från Rönnöfors.

De samiska förskolebarnen får varje år göra några utflykter för att ta del av en samisk vardag. Under hösten besökte de höstskiljningarna vid Jovnevaerie samebys anläggning Långsådalen och nu renen Nilla. Det är utflykter som barnen uppskattar väldigt mycket. De gör gärna fler sådana, berättar ledarna.

TEXT OCH FOTO:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Thelma Fjällberg, Elise Fjällberg, Silja Joma, Avinna Labba Klemensson, Täämma Steinfjell med ryggen mot kameran och Ella Karolina Juuso.

Renen Nilla matas med mossa: Från vänster Thelma Fjällberg, Nila Fjällberg, Silja Joma, Elise Fjällberg

Ny bok hyllar Elsa Laula Renberg

Den 5 mars släpptes boken "Elsas väg mot Tråante – En hyllning till en samisk ikon i samband med samiska veckan i Umeå". Författare och illustratör är Emma Fox Sandberg.

Boken handlar om Elsa Laula Renberg, en av Sápmis mest kända frontfigurer. Med en blandning av serieberättande, bilder och fakta tas läsaren med på en resa från Elsas ungdom fram tills det stora landsmötet i Tråante (Trondheim) 1917.

Den är en hyllning till en kvinna som gick rakryggad genom livet och som trots personliga tragedier, intriger och motgångar stod i

framkanten av det politiska arbete som lagt grunden till dagens samiska rättighetskamp.

GENVÄG TILL SAMISK HISTORIA

Författaren och illustratören Emma Fox Sandberg har valt att fokusera på de saker som har varit både viktiga och visuellt intressanta att dela med sig av – för att göra en bok som är lättillgänglig både för ungdomar och vuxna.

Fakta blandas med illustrationer och seriesidor som tillsammans bidrar till att föra berättelsen framåt.

Hennes förhoppning och tanke med boken är att skapa en gen-

väg till samisk historia på ett sätt som är både lättsmält och engagerande. Hon vill på så sätt dela det samiska med alla som vill veta mer om en av våra historiska förgrundsgestalter.

Hennes önskan är att elever även söderut en dag får lära sig mer om samer än att de har blåa klänningar, lustiga hattar och vallar renar.

KOMPLEMENT TILL HISTORIEBÖCKER

Emma Fox Sandberg säger att det aldrig kan finnas för många böcker om samernas kultur och historia, speciellt inte med tanke på den stora bristen på kunskap

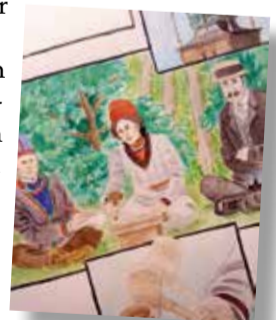
om det samiska i skolor runtom i Sverige.

Hennes bok kan ses som ett komplement till den litteratur som redan finns om Elsa och som hon varmt rekommenderar att ta del av om man vill lära sig mer om en samisk förgrundsgestalt.

Den första upplagan trycks i endast 300 exemplar så det är först till kvarn som gäller.

Författarens dröm är att på sikt ge ut boken även på sydsamiska, norska, engelska och andra samiska språk om intresse finns.

Källa: Emma Fox Sandberg / Riepie Art och Samiskaveckan.se

Bokillustration av Emma Fox Sandberg

Brenner mest for reindriften

Reindriftslærling Lene Cecilia Sparrok har høstet strålende kritikker for sin rolle som Elle-Marja i filmen "Sameblod". Men det er slettes ikke sikkert at det er skuespiller hun vil bli.

Det har ennå ikke helt gått opp for Lene Cecilia Sparrok hvor god mottakelsen til *Sameblod* har vært. Store deler av det siste halvåret har gått med til reising mellom filmfestivaler og premieutdelinger, hun vant for eksempel prisen for beste skuespillerinne på Tokyo International Film Festival i november i fjor.

– Helt sjukt, sier 19-åringen når hun tenker tilbake på hva hun følte da hennes navn ble ropt opp.

FERSK I FILM

– Det er som en lettelse å få bekreftelse på arbeidet man har gjort, likevel tror jeg ikke jeg forstår det helt ennå, sier den ydmyke skuespilleren, som ikke hadde spilt i noe film før.

Lene, som har litt teatererfaring, ble direkte kontaktet av regissør Amanda Kernell. Hun var på jakt etter sørsamisk-talende jenter, og spurte om Lene kunne være interessert. Lene svarte ja, og etter noen måneder med prøvespillinger, startet filminnspillingen, noe som var helt nytt for henne.

– Siden jeg ikke hadde særlig mye erfaring, ble det mange repetisjoner før innspillingen. Jeg visste jo ikke hva jeg gikk til, og det ble mye mer jobb enn jeg hadde forestilt meg. Men også utrolig morsomt, forteller hun engasjert.

LÆRLING

Lene kommer fra Smalåsen i Namsskogan, der hun også bor i dag. Hun er den midterste av tre søstre i en reindriftsfamilie, og søstrene har siden i fjor vår tatt over fra foreldrene i Voengelh Njaarke. Hun har lenge visst at hun skal drive med rein, og siden i høst hun vært reindriftslærling hos sin far.

– Etter videregående var jeg litt skolelei.

Lene Cecilia Sparrok.

FOTO: INA-THERES SPARROK

Jeg savnet også hjemstedet og naturen, forteller Lene.

Å skulle drive med rein var noe som for henne ble helt naturlig, og det er noe hun virkelig brenner for. Når hun er ferdig med den to-årige lærlingtiden vil hun vurdere å ta etterutdanning, om ikke i skuespilleryrket, så i reindrift.

VANSKELIG SKAM

Sameblod, som er den første spillefilmen på sørsamisk noensinne, ble vist blant annet under Tråante 2017. Billettene der ble revet bort på ti minutter. Filmen skildrer brytningen mellom samisk kultur og svensk samfunn på 1930-tallet, portrettert av Lene gjennom reindriftsjenta Elle-Marja. Hovedpersonen opplever sin identitet som proble-

matisk, og vil helst rømme fra sin samiske arv. Og her ligger den største forskjellen på Lene selv og karakteren hun spiller.

– Hun misliker noe av det jeg liker aller mest, nemlig reindriften, sier hovedrolleinnehaveren.

Lene kan samtidig forstå at det opplevdes vanskeligere før i tiden å være samisk ungdom, mye på grunn av rasisme og undertrykking, men også en egen skam over å være samisk.

STOLT

Rasisme er noe som eksisterer i dag også, men ikke på samme måte som før tror, Lene. Hun har selv enkelte ganger opplevd å få kommentarer fordi hun er same, men dette er ikke noe som har satt noen dypere spor i henne. På en annen side så virker det på Lene som om skammen over å være samisk gradvis forsvinner blant den yngre generasjonen samer i dag.

– Det føles som om det har snudd de siste årene. Nå er det mer stolthet blant samisk ungdom, synes Lene.

– Jeg er så glad jeg er oppvokst i en generasjon der man kan være stolt av sitt opphav, fortsetter hun.

Presset fra storsamfunnet på reindriften er imidlertid noe som ikke har minsket, og Lene tror for eksempel kraftutbygging som tar beslag i reindriftsområdene er en stor trussel for reindriftsamer. Dette er noe namsskogingen selv har fått kjenne på.

STOR MOTIVASJON

Lene var, sammen med storesøster Ina Theres Sparrok, to av reindriftsungdommene fra Voengelh Njaarke som i selskap med Naturvernforbundet hadde møte med Olje- og Energidepartementet i august i fjor. Tema var vindkraftplanene i Kalvvatnan, et prosjekt som ville vært en enorm trussel for rein-

– Jeg vet jeg skal fortsette i reindriften, sier skuespiller Lene Cecilia Sparrok.

FOTO: PRIVAT

drifta og framtiden til ungdommene i området, dersom det hadde blitt gjennomført. I november kunne imidlertid OED melde om og det ikke blir noe av vindkraftutbyggingen likevel. En uventet, men kjærkommen seier.

– Jeg ble kjempeglad! Vi hadde nesten ikke turt å tro at det gikk an å vinne i slike saker. Denne seieren ga oss stor motivasjon til å fortsette med reindrift, sier en oppstemt Lene som føler at de ble hørt av departementet.

I FRED

– På en måte var Kalvvatnan-seieren så mye større enn vinne pris for beste skuespiller. Dette fordi noe slikt påvirker fremtiden til så mange, fortsetter hun.

Lene bedyrer at møtet med skuespilleryrket har vært veldig morsomt på sitt vis, men

”Nå er det mer stolthet blant samisk ungdom.”

at det er en annerledes opplevelse og vite at livsgrunnlaget og levemåten til mange ikke lenger er truet av et potensielt katastrofalt inngrep. Og så får naturen, som Lene er veldig glad i, være i fred.

– Jeg liker å være ute og finner glede i alle årstider. Det er godt å komme seg ut på fjellet. Der finner jeg roen, forteller hun ettertenksomt.

UTEN TVIL

Lene må vente litt med for å vurdere om skuespillerdebuten og filminnspilling ga mersmak. Hun har ikke bestemt seg for om

skuespillerkarrieren er noe hun kommer til å satse på med det første. Å reise rundt på filmvisninger og premieutdelinger synes hun er kjempegøy, samtidig nesten uvirkelig.

– Jeg tar tiden som den kommer. Jeg tror jeg kommer til å finne ut av det når det hele er over, om jeg kommer til å savne skuespill, forklarer hun.

Én ting er likevel helt sikkert.

– Jeg vet at jeg skal fortsette i reindriften, sier hun uten å tvile.

LINA S. JØNSSON

Trondheim Torg fullt av folk på åpningsdagen. Grunnleggeren av Trondheim by, Olav Tryggvason (på toppen av søylen og utenfor bildet), skuer over storteltet i bakgrunnen.

Fargerik og lærerik folkefest

Med nesten 150 poster på programmet, hadde Tråante 2017 noe å by på for alle. I storteltet på Trondheim Torg vrimlet det av liv under hele jubileet.

Storteltet ble offisielt åpnet under åpningsseremonien på samefolkets dag, og holdt åpent i tre dager. Inne i teltet sto markedsånden og sosialt samvær sterkt. Rundt midten av langbord og benker, kunne besøkende vandre rundt blant alle stands med mat-salg og -servering, salg av brukskunst, klær og duedtie fra rundt 30 aktører fra hele det samiske området. Det var også innslag av live kokkelering på scene, joiking og annen underholdning. På siste åpningsdag var fremdeles pulsen høy, og noen besøkende var her på tredje dagen.

– Ja, jeg har vært innom alle dagene, sier trondhjemmer Elin Storinset Sandbakk med et smil.

FARGERIKT OG LÆRERIKT

Hun hadde tatt med seg venninnen Sissel Staven, som også er fra Trondheim, for litt mat og en kikk rundt i teltet. De var godt fornøyde med maten, og folkelivet.

– På åpningsdagen ble jeg helt overveldet over alle flotte kofter, så mange nydelige farger. Øynene holdt på å sprette ut av hodet, forteller Sandbakk.

Samtidig har bevisstheten rundt storsamfunnets behandling av samene opp gjennom historien blitt utvidet av de historiske elementene under jubileumsuken.

– Jeg skal ikke direkte si ”skjemmes”, men jeg blir lei meg av

Trondhjemmerne Sissel Staven (t.v.) og Elin Storinset Sandbakk synes Tråante 2017 var et spennende og positivt innslag i bybildet.

å tenke på hvordan urfolk har blitt, og blir behandlet, sier hun.

SAMTIDSPERSPEKTIV

Selv om Tråante 2017 hadde utgangspunkt i møtet i 1917, vitnet det store spektret av arrangementer, kulturutøvere og deltakere også om et fokus på samtiden. Unge mennesker

fra hele det samiske området både på norsk og svensk side, bestående av samtidskunstnere, designere, artister, reindriftsutøvere og ildsjeler manifesterte samtidsånden i store deler av jubileumsprogrammet. Jubileumsfeiringen viste seg å bli svært populært, og nå spørs det om en utgave av dette kan bli en årlig happening i sammenheng med samefolkets dag.

– Om det er initiativ fra samiske grupper, vil det være naturlig å diskutere om vi kan gjøre noe ekstra hvert år i forbindelse med 6. februar, sier varaordfører i Trondheim Hilde Opuku til nrk.no

TEKST OG FOTO:
LINA S. JØNSSON

Trondheim Metodistkirke ”Historic Site”

I forkant av 100års-feiring av Tråante2017 ble Metodistkirka i Trondheim markert som Historic Site no. 524 av United Methodist Church (UMC). Det synlige tegnet er en plakett på veggen like ved minneplaketten for det første samiske landsmøtet i 1917.

Metodistkirka i Trondheim inviterte til festgudstjeneste og biskopen for Norden og Baltikum, Christian Alsted, var til stede. Han foretok selve avdukingen sammen med lederen for UMCs avdeling for arkiv og historie, Alfred T. Day. Landsmøtet i 1917 ble ikke holdt i kirkebygget som står i dag. Da stod det en trekirke på stedet. Kirka som står i dag ble innviet i 1925.

HEMMEG SYNAGOGE

I tillegg til å være sted for den første samiske landsmøtet har

også Metodistkirka rommet en hemmelig synagoge. Det var i krigsårene 1941-42, før jødene i Trondheim ble arrestert og deportert. Torarullene ble oppbevart skjult i kirka til krigen var over og overlevert til synagogen da den ble gjenåpnet i Trondheim i 1947.

MINORITETSERFARING

Som ”dissentermenighet” har Metodistkirka erfaring med å være minoritet i Norge. Forfatter av jubileumsboka ”Samenes første landsmøte”, Peder Borgen, mente dette er noe av bakgrunnen for at en kan kjenne gjenkjennelse hos andre grupper som opplever at ikke har samme vilkår og muligheter som majoriteten i samfunnet.

INTERNASJONAL MARKERING

Flere utenlandske gjester fra den verdensvide metodistkirken del-

Fra v.: Professor Peder Borgen, biskop Christian Alsted, Alfred T. Day generalsekretær UMCs avdeling for arkiv og historie, Neal Christie fra UMCs hovedkomite for kirke og samfunn, Cynthia Kent (Southern Ute-folket, USA), Kerlan Fanagel (B'laan/Lumad-folket, Filippinene) og Ofelia Duldulao (Isinai-forlket, Filippinene).

tok også på gudstjenesten og var med på Tråante2017-feiringen de neste dagene. Det er tydelig at Metodistkirka er både bevisst

og stolt av sin plass i den samiske historien.

TEKST OG FOTO:
EINAR BONDEVIK

Nesten 400 festkleddede mennesker møtte til alterinnvielsen kl. 09.00 mandag morgen på Samefolkets dag.

– En historisk begivenhet

Dette var ordene biskop Tor Singaas brukte da han talte til menigheten under innvielsen av alteret med samisk utsmykning i Nidarosdomen.

Samisk kultur og tro får nå en permanent tilstedeværelse i Nidarosdomen, da det nye alteret ble innviet i domens sydlige tverrskip under den høytidelige gudstjenesten på samefolkets dag.

– Vi har alltid vært to folk i landet her. Men samisk kultur og tro har ikke vært synlig, og nasjonalhelligdommen har ikke vist at det er to folk. Inntil i dag, sa biskop Tor Singaas.

HJEMKOMST

Biskopen talte om samenes lange kamp for sine rettigheter og mot undertrykkningen fra storsamfunnet og kirken. Han håper den nye samiske utsmykningen kan være et symbol som kan bidra i forsoningsprosessen, og vise at samisk tro er en del av kirken.

– Dette er et vedvarende offisielt tegn på at samefolket har sin permanente plass i kirken. Et folk har nå endelig kommet hjem, sa biskop Singaas.

KRISTUS

Utsmykningen består i en skulptur laget av den svenske kunstneren Folke Fjällström. Verket er i oljetre, med en kristusfigur omkranset av formede tre-buer med sørsamisk ornamentikk. Predikant og tidligere sørsameprest Bierna Bientie uttalte i sin preken takknemlighet.

– Nå er vi samlet her og vi vil takke Gud her vi sitter foran denne vakre skulpturen som vi har satt opp. Den minner oss om vår Herre, Jesus Kristus, sa Bientie i prekenen, som han naturligvis holdt på sørsamisk.

Samisk språk har en stund vært å høre i Nidarosdomen, men med det nye alterets varige tilstedeværelse vil samisk tro nå også synes i kirken.

TEKST OG FOTO: LINA JØNSSON

Luste jijnjh saemieh vuejnedh

Ij gæssie gan dan jijnjh saemieh ektesne Saemien åålmegebiejien orreme goh Tråantesne. Ij lij stoeregærhkoeh tjaekeds.

Göökten aejkien gyrhkesjimmie Nidarosen stoeregærhkosne. Voestes gyrhkesjimmie aereden. Disse golme-stoereluhkie saalme-gærjetjh dorjesovveme. Mahte stoereluhkie almetjh idtjin gærjetjh åadtjoeh juktie dan jijnjh almetjh. Mubpien aejkien, dellie dïhte stoere-gærhkoeh eevre dïeves. Stoereluhkie-vïjhteluhkie almetjh idtjin gærhkosne bïesh. Tjelmieh gïknjelostin gosse gaptan klaeride gaajhkene lehkesne vöojnim. Saemieh vääjnoeh!

Stoeregærhkoeh luvhtie tåarjen gåajkoeh mijjen klaerieh vääjnoeh juktie desnie jijnjh saevegh. Saevegh abpe staaresne hov. Mijjen klaerieh vääjnoeh.

SAEMIEN AALHTERE

Jïh mijjen tseegkuvem bueriesjugniedimh. Daelie maehetebe stoere-gærhkosne vuejnedh Nöörjesne göökte almetjh, laedtieh jïh saemieh“, Nidarosen bïspe, Tor Singaas, jeehti gosse tjaebpies tseegkuven åvtelen tjåadtjoehi. „Idtjimh daennie stoere-gærhkosne mij vuejnieh mij vuesehte saemieh iktesth mijjen dajvesne orreme“, jeehti. Daelie saemien aalhtere stoere-gærhkosne. Mijjïeh vääjnebe.

SAEMIEH IDTJIN VÄÄJNH

Gosse maana lim jïh skuvlesne, dellie idtjim maam gænnah åadtjoeh åarjel-saemiej bïjre lïeredh. Måjhtam akten aejkien mijjen ööhpehtæjja guvviem vuesiehti gusnie saemieh. Dah jeatjah saemien vaarjoeh utnin goh mijjen. Dah noerhtede lin, Kautokeinoste. Måjhtam akten aejkien ussjedim: ij vihkele saemiej bïjre maam

joem daejredh. Vihkielåbpoe båeries gånkaj jïh dåarooj bïjre govledh. Ij mij mijjen bïjre tjaalasovveme. Daelie daajram Staate ööhpehtæjjide stilleme saemien gïelem jïh kultuvrem jamhkelidh.

Dellie munnjen gie maanabaeleste lïereme saemieh gelkieh tjeakolde årrodh, joekoen luste Tråantesne årrodh.

TEKST OG FOTO:
BIERNA LEINE BIENTIE

Gledelig å se mange samer

Under åpningen av 100-års jubileet for det første samiske landsmøtet, Tråante 2017, var det 6000 mennesker på torget. Ingen hadde regnet med at det skulle komme så mange mennesker til begge gudstjenestene i Nidarosdomen. Øynene fyltes med tårer da jeg så fargene fra samedraktene lyse mot meg fra

en fullsatt katedral. Nå er det samiske folket synlig.

Da alteret med samisk utsmykking ble tatt i bruk, sa biskop Tor Singaas at nå kan man også i nasjonalhelligdommen se at det har vært to folk i landet vårt fra uminnelige tider.

Da jeg var barn, fikk jeg lære lite og ingenting om mitt folk. Én gang fikk vi se et foto av samer,

men de hadde ikke slike klær som oss. De var fra Kautokeino. Og jeg husker at jeg en gang tenkte: det er ikke viktig å lære noe om oss samene. Senere fikk jeg vite at dette var den offisielle politikken at samer skulle assimileres og bli som majoritetsbefolkningen. For en som har en slik oppvekst, var det en ekstra sterk opplevelse å være i Trondheim under Tråante 2017.

Samerett - en del av menneskerettighetene

Domstoladministrasjonen inviterte til jubileumsseminar i samerett og mønstret et nesten fullsatt "San Siro"-møterom på Scandic Lerkendal hotell. En interessert forsamling fikk høre dyktige foredragsholdere og seminardeltakerne kunne også velge å høre simultantolkning på både nord-, lule- og sørsamisk.

Fra ulike vinkler fikk man belyst både rettspraksis og lovanvendelse i forhold til samiske spørsmål og hvordan samisk språk og kultur blir ivaretatt og inkludert i rettsvesenet. Sorenskriver i Indre Finnmark tingrett, Finn-Arne Schanche Selfors, holdt frem viktigheten av og mulighetene for å ta inn samisk kultur og sedvane som rettskilde. Andre holdt frem muligheten til å flytte rettssaker til tingrett med kompetanse på samisk kultur og språk. Politimester i Finnmark politidistrikt, Ellen Katrine Hætta poengterte viktigheten av å kunne bruke samisk språk.

– En ung gutt var tiltalt men hadde meg, som var aktor og burde vært hans motstander, som sin "trygge havn" fordi jeg snakket samisk, fortalte Hætta. Hun ønsket også at flere samiskspråklige fikk ta (videre-)utdanning innen rettsvesenet, for det tar lang tid å lære et nytt språk som godt arbeidsspråk.

PAYBACK TIME

Blant foredragsholderne var også tidligere ordfører i Tromsø, nå leder i advokatforeningen, Jens Johan Hjort som fortalte om den "voksenopplæring" i samiske forhold han måtte ha som ordfører.

– Som politiker har jeg påført samer i Tromsø smerte, og det gjør vondt, sa Hjort. I sin nåværende posisjon fremholdt han advokaters forpliktelse til å ikke ta på seg oppdrag dersom man mangler og ikke kan tilegner tilstrekkelig kompetanse innen samisk språk og kultur. Advokater skal fremme sin klients interesser, også når det gjelder språk. Han viste til meldingen

Vaajmoegiele og de forslag som ligger der i forhold til rett til bruk av språk.

– Det vil koste, men relativt lite i forhold til hva fornorskingen har kostet. It's payback time! fremholdt Hjort.

RETTSPRAKSIS

Høyesterettsdommer Arnfinn Bårdsen ga et kort overblikk av saker i samiske spørsmål Høyesterett har behandlet. Det dreier seg om ca. 50 saker der man finner rettsavgjørelse midt på 1800-tallet som stadfester samisk rett til bruk av områder selv om det er definert som privat grunn. Men så følger en hundreårsperiode der samisk bruk må vike, i sørsamisk område blant annet med bakgrunn i Yngvar Nielsens innvandringsteori som høyesterett la til grunn. En slik teori og rettspraksis ser nå ut til å være avvist og endret, blant annet gjennom Selbu-dommen fra 2003. Høyesterettsdommer Cecilie Østensen Berglund poengterte rettens og dommers plikt til å tolke lover som kan virke generelle. Internasjonal urfolksretten er en del av menneskerettighetene og er gyldig norsk lovverk, og Berglund viste til Olje- og energidepartementets avgjørelse i Kalvvatnan.

RETT TIL SELVBESTEMMELSE

– Urfolk har rett til selvbestemmelse og ikke bare konsultasjon slik det har vært oppfattet. Man har rett til avgjørende innflytelse på bestemmelser, sa professor Mattias Åhrén. Bruksrett er å forstå som eiendomsrett på den måten at man skal ha mulighet til å sei ja eller nei til andres bruk av områder som vil gjøre tradisjonell bruk vanskelig. Unntaket her er ekspropriasjon som blant annet må ha genuin samfunnsinteresse og innebærer full kompensasjon. Spørsmålet Åhrén stiller er om en slik kompensasjon er mulig. Man skal fortsatt ha anledning til å utøve sin kultur og næring.

TEKST OG FOTO:
EINAR BONDEVIK

Sorenskriver Finn-Arne Schanche Selfors er leder for rettsvesenets forum for den samiske dimensjon og åpnet konferansen.

Feiringen fortsetter

Tråante2017-jubileet markeres ikke bare i Trondheim og ikke bare i uka etter den 6. februar. I pinsen inviterer Svahken sijte til markering i Svukuriset/Elgå. En av initiativtakerne til lansdemøtet i 1917, Daniel Mortensson bodde der den senere del av sitt liv.

Programmet er bredt lagt opp med fag-seminar, kulturelle arrangement og gudstjeneste 1. pinsedag. Flere samarbeidspartnere er med. Sametinget, Samisk høyskole, Verdens organisasjonen for reindrift, Hedmarks fylkes kommune, Engerdal kommune og Anno museum går alle sammen for å få til denne minnesmarkeringen. Den norske kirke, lokalt og ved Saemien Åålmege deltar også og det blir deltagelse fra Baptistsamfunnet.

Daniel Mortensson var redaktør og utgiver av avisen

Waren Sardne, "Nyheter fra fjellet", som kom ut på Røros i periodene 1910-1913 og 1922-1927. (De siste tre år med sønnen Lars Danielsen som redaktør etter farens død i 1924.) Der kan man finne flere eksempler på at Mortensson argumenterte samenes sak ut fra kristen tro. Mortensson var utdannet lærer fra Østersund og arbeidet en tid som «lappkateket» men den senere tid var han tilknyttet baptistsamfunnet.

EINAR BONDEVIK

Fakta

For øvrige jubileumsarrangement kan man holde seg oppdatert på www.tråante.no. Der legges det ut fortløpende oversikt gjennom hele året.

Kirka ser framover

Samisk kirkeråd og Saemien Áálmege inviterte til seminar under tittelen *Samene og kirka* i Metodistkirka. Her fikk vi belyst både det historiske forholdet mellom samer og kirka og sett på muligheter og veien framover.

Samene har lenge hatt et forhold til kirka. Siv Rasmussen, som nylig avla sin doktorgrad ved Universitetet i Tromsø/Norges arktiske universitet, fortalte i sitt foredrag at samer har vært under sterk innflytelse av kristendommen fra lenge før reformasjonen og helt tilbake til 1000-tallet. Det kan være et tolkningsspørsmål i hvor stor grad man har kjent seg knyttet til kirke og kristendom, men det er tydelig at kontakten og tilknytningen var der.

SAMISK UØNSKET I KIRKA

Flere foredragsholdere holdt frem at det samiske lenge har vært uønsket i kirka. Fra finsk side kunne Veli-Pekka Lehtola, professor ved Giellegas-instituttet ved universitetet i Oulo, fortelle om presten Lauri Itkonen som i 1907 gjorde narr av den finske kirken som hadde "kristnet" samene: - De bruker ikke morsmålet!

Det ble også anledning til en kort panelsamtale og spørsmål fra salen. Fra venstre: Tore Johnsen, Sylvia Sparrok, Bierna Leine Bientie og Veli-Pekka Lehtola.

Ved gudstjenesten i Enare kirke 6. februar 2012 ble det ifølge Lehtola for første gang brukt joik i kirka. Ved denne gudstjenesten framførte også biskop Samuel Salmi en bønn om tilgivelse for den urett kirka i Finland har gjort samene.

UBEHAG SOM DRIVKRAFT

Tidligere prest i sørsamisk område Bierna Leine Bientie har vært helt sentral i oppbyggingen av samisk kirkeliv i sørsamisk område. Han kunne likevel fortelle om sin følelse av ubehag med tanke på å bringe det samiske inn i det offentlige rom og kirka. Det samiske har vært stemplet som hedensk og i ledtog med vonde åndsmakter. Det har man vokst opp med og

lært. Det viktige har da vært å stille spørsmål ved denne tankegangen og utfordre den. Og der Bientie selv har kjent ubehaget, har også andre turt og brutt barrierer.

VI TRENGER AMBASSADØRER

- Det har ikke alltid vært, eller blir, kult å være saemie. Vi trenger ambassadører som ikke er samer, men som kjenner "samhörighet" med oss, sa Sylvia Sparrok, ordførande i Samiska rådet i Svenska kyrkan. Som eksempel viste hun til barnekoret i Nidaros domkirke som dagen før sang på samisk under gudstjenesten. Videre fremholdt hun at vi må arbeide for strukturer der samer er med på lik linje med majoritetsbefolkningen.

Man kan ikke sitte i en offerrolle, men bli deltagende.

FORSONING I ULIKE STEG

Tidligere generalsekretær i Samisk kirkeråd, nå doktorgradsstudent ved University of Edinburgh, Tore Johnsen, tok utgangspunkt i analyser av forsoningsprosesser ulike steder i verden. Forsoning skjer i ulike steg der offer og overgriper må gjøre ulike steg for å nå fram til forsoning. Offer må fortelle og sette ord på smerten mens overgriper må erkjenne og i praksis angre uretten som er begått før man kan nå fram. Slike prosesser pågår over lang tid, og det er også et arbeid å konsolidere endringer som er oppnådd.

TEKST OG FOTO: EINAR BONDEVIK

Konst och kultur uppmärksammas alltmer

På årets Documenta, som är en av världens viktigaste konstutställningar, finns sju konstnärer med från Sápmi, en från Sverige och sex från Norge.

Documenta genomförs vart femte år i tyska Kassel. I år har man utökat till Aten, en utställning som börjar redan i april.

Britta Marakatt-Labba, textilkonstnär från Övre Soppero, ställer ut både i Aten och Kassel. Hon är den enda deltagaren från svenska Sápmi och ställer bland annat ut sitt mästerverk, det 24 meter långa broderiet "Histo-

FOTO:ROLF LIND

Textilkonstnär Britta Marakatt-Labba.

tillsammans med Britta Marakatt-Labba ingick i Mazegruppen. Denna förnyade på 1970-talet den samiska konsten.

ria" som i vanliga fall hänger på universitetet i Tromsø.

Från norska Sápmi deltar Synnöve Persen och Hans Ragnar Mathisen som

Verk av två avlidna äldre konstnärer, John Savio och Iver Jáks, ställs också ut. De övriga två konstnärer är Joar Nango och Máret Anne Sára.

RENHUVUDEN SOM INSTALLATION Máret Anne Sára fortsätter på sitt konstprojekt "Pile o' Sápmi", en installation med renhuvuden som följer hennes lillebrors rättsliga kamp mot norska staten för att få behålla sin renhjord.

Hon lade ut 200 råa renhuvuden framför tingsrätten i Tana som en symbol för de systema-

FOTO:HELENE ALM, SR

Konstnär Máret Anne Sára.

ny installation.

Källa: Kulturnytt, Sveriges Radio
BEARBETNING: VIVIANN LABBA KLEMENSSON

tiska övergrepp som hon anser norska staten gör.

Renhuvudena har nu blivit döds-skallar och kommer

visas upp i en

Stor interesse for samisk kulturarv i jubileumsbyen

Utstillingen "Hvem eier historien?" viser gjenstander som ikke har vært utstilt i Trøndelag før. Den var en av flere utstillinger på jubileumsprogrammet som vil være åpen for publikum framover.

Utstillingen åpnet ved NTNU Vitenskapsmuseet den 5. februar. På Suhm-huset på Kalvskinnet kunne de fortelle om et jevnt trykk med besøkende fra åpningsdagen av. "Hvem eier historien?" presenterer blant annet forskningen gjort fra et funn i 2006 ved Aursjøen i Lesja kommune, og kaster et nytt lys over samers tilstedeværelse i Sør-Norge. Dagen Daerpies Dierie var her, hadde en gjeng arkeologistudenter tatt turen innom. Den største attraksjonen for dem var Frøyningsfjelltromma.

GODT BEVART

– Det er jo spesielt med samiske trommer fra trøndersk område, spennende og få se en som er i så god stand. Vi er her fordi vi er nysgjerrige, kunne studentene fortelle. Frøyningsfjelltromma er nemlig svært godt bevart og

framstår som hel med synlig ornamentikk samt skinn- og metalldekor. Den stammer fra 1600-tallet og har sitt navn etter Frøyningsfjellet i Namsskogan, der de siste kjente eierne hadde tilknytning. Tromma ble beslaglagt på 1720-tallet og eies i dag av Meiningen Museum i Thüringen, Tyskland. NTNU Vitenskapsmuseet har fått låne tromma i sammenheng med Tråante 2017, og dette er første gang tromma er tilbake på norsk jord på nesten 300 år.

SAMISK TEMA

Hele Skaugdalen Montessoriskole var også innom utstillingen denne dagen. Barna var ivrige etter å få se gamle gjenstander men også å få lære seg mye nytt. For dem var imidlertid samisk kultur slettes ikke fremmed, heller tvert imot.

– Vi har hatt samer som overordnet tema nå i en seksukerperiode, og da passet det veldig bra å ta turen inn til Trondheim under jubileet, sier kontaktlærer Arnhild B. Olsøy.

De benyttet anledningen og få med seg mest mulig mens de er i byen, og skulle videre til

Trondheim Torg etter utstillingen.

– Barna er engasjerte og synes dette er et spennende tema, legger Olsøy til.

ÅPENT FRAMOVER

I forbindelse med jubileet ble det holdt rundt 20 utstillinger, og foruten historie og kulturarv omhandlet de samtidskunst, fotokunst, performance, naturvern, politikk og nyheter. Protokollen fra selve møtet i 1917 var også utstilt jubileumsuken, og kommer til å være det noen uker til framover. Et par av utstillingene kommer til å stå videre utover året, så alle historie- og kulturinteresserte som kommer til Trondheim på besøk, har sjansen å få med seg:

"Duedtie/Duodji/Duodje"

Trøndelag folkemuseum Sverresborg – fram til jul, "Hvem eier historien?" NTNU Vitenskapsmuseet – ut året. Frøyningsfjelltromma til medio mai, "Bååstede" Erkebispegården – ut mars og "Samenes første landsmøte" (med protokollen) NTNU Gunnerusbiblioteket – ut mars.

Frøyningsfjelltromma står utstilt med nedtegninger og informasjon fra 1700-tallet, muligens Thomas von Westens egne notater. I bruk ville trådene henge ned på baksida av tromma, men pga. alderen er tromma utstilt på denne måten.

TEKST OG FOTO:
LINA S. JØNSSON

Magnifik jubileumsforestilling

På samernas nationaldag hade foreställningen Jielem Aavoe premiär på Olavshallen i Tråante. Livskraft och glädje blandades med smärtsamt allvar. Publiken gav högsta betyg genom stående ovationer och jubelrop.

Hundratals samer, kung Olav och många andra hade kommit för att se foreställningen som hyllar det samiska folket och dess förkämpe Elsa Laula Renberg. Elsa tog initiativ till det första samiska landsmötet i Trondheim 1917. Den tidpunkten ses ofta som starten på samernas rättighetsarbete.

Sofia Jannok.

FOTO:
JOHAN
SANDBERG
MCGUINNE

Föreställningen inleds med ljudet av renklövar som går över till ljudet av havets brus och vindens sus. Sen bryts musiken av en stark kvinnoröst som citerar Elsa Laula Renberg: *Till eder, I unga män och kvinnor, vill jag säga ett ord: Vårt folks framtid ligger i Edra händer.*

De orden borrar sig onekligen

in i hjärtat och man känner allvar. De åtföljs av en lugn och kraftfull vuelie (sydsamisk jojk), *Tråanten vuelie*, av Marja Mortensen.

Föreställningens inledning är mycket stark och skapar förväntningar på resten av innehållet, förväntningar som uppfylls med råge.

Den musikaliska ledaren Frode

Vänster bild.
Från vänster:
Åne Májjen
Buljo, Sára Gáren
Åne Nilut och
Sára Biret Elle
Bongo.

Höger bild.
Från vänster:
Anna-Marja
Persson, Lena
Persson och Lars
Bransfjell.

Känslosam föreställning om Elsa Laula Renberg

Skådespelaren Cecilia Perssons gestaltning av den samiska förgrundsfiguren Elsa Laula Renbergs liv och vedermödor är strålande. Väl värt att se och uppleva, sa flera av teaterbesökarna vid Trøndelag teater i Trondheim.

På samernas nationaldag spelades teaterföreställningen om Elsa Laula Renberg, kvinnan som initierade det första samiska landsmötet i Trondheim 1917. Föreställningen genomfördes på Trøndelags teater i Trondheim inför en fullsatt salong.

FICK MÅNGA EMOT SIG

I inbjudan till föreställningen finns denna text (fritt översatt från norska): *Det här är inte berättelsen om en hjältefigur eller martyr, men ett porträtt av en sexbarnsmor och människan bakom den politiska*

sprängkraften. Hon levde själv med konsekvenserna av sina val. I perioder fick hon myndigheter, delar av den samiska befolkningen och sin närmaste familj emot sig på grund av sitt arbete för samiska rättigheter och de plikter som följde på detta.

Speciellt känslosamt är det att uppleva de smärtsamma förluster Elsa Laula Renberg gick igenom, främst när två av hennes barn dog, ett av dem när hon själv var bortrest. Den smärtan måste ha varit mycket tung att bära.

STÅ UPP FÖR SIN SAK

Teaterstycket skildrar Elsa Laula Renberg med en träffsäkerhet som framkallar starka känslor hos åhörarna. En av dem är Anna Marja Persson från Hosjöbottarna, Tässåsens sameby.

– Jag tycker den är mycket bra. Den visar på andra sidor av Elsa Laula Renberg än man förväntar

sig. Det som gör att den berör mig så mycket är att hon står upp för det hon tror på trots konsekvenserna och det är en egenskap som jag beundrar väldigt mycket, säger Anna-Marja Persson.

Hon får medhåll av sin moder Lena Persson och hennes man Lars Bransfjell. Lena är tillika syster till skådespelerskan Cecilia Persson.

VIKTIG SKILDNING

Tre sameungdomar från Samisk vidaregående skole och reindriftsskole i Kautokeino tyckte också föreställningen var mycket bra.

– Vi har fått se och uppleva en djupare sida av Elsa Laula Renberg som vi inte visste om, säger Åne Májjen Buljo, Sára Gáren Åne Nilut och Sára Biret Elle Bongo.

När teatern tog slut så gick nog många därifrån med en mycket större förståelse för vad denna

kvinnas orkade för samernas bästa, trots motgångar i hennes personliga liv. Det är en djup och vacker skildring av en viktig person.

STORT INTRESSE FÖR TEATERN

Teaterföreställningen blev till i samarbetet mellan Åarjelsaemien Teatere och Nord-Trøndelag Teater redan 2012. Fem år efter premiären får teatern fortsättningsvis förfrågningar om att visa den.

I samband med hundraårsmarkeringen av det första samiska landsmötet i Trondheim har denna teater stor relevans, uppger teatercheferna Cecilia Persson, Åarjelsaemien Teatere, och Nora Evensen, Nord-Trøndelag Teater, och därför är de extra stolta över att kunna presentera teaterföreställningen under Tråante 2017.

TEXT OCH FOTO:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Fjellheim har på ett fint sätt vävt samman texter av dramatikern Rawdna Carita Eira med jojk och sånger.

Sofia Jannok och hennes Snölejoninna är kaxiga på scen medan Mari Boine gör en nästan moderlig gestaltning med sången *Jearrat biekkas/To ask the wind* av Áillohaš/Nils Aslak Walkeapää.

Ingor Ántte Áilu Gaup och Wimme Saari bjuder på stämningfulla jokkar.

Skådespelarna Bjørn Sundquist, Egil Keskitalo och Mary Sarre läser starka texter.

VÄCKTE MÅNGA KÄNSLOR

Besökaren Anette Gaino, från Kautokeino men boende i Val-sjöbyn, tyckte föreställningen

var mycket bra. Det var en briljant kombination av Sápemis bästa författare, skådespelare, jokkare och dansare, utbrister hon.

– Stämningen byggdes upp och blev allt mäktigare och mäktigare. Det var ett riktigt statement om att vi samer inte längre nöjer oss med att bli åsidosatta, av att vi alltid varit här och alltid kommer att finnas här, säger Anette Gaino.

Hon upplevde känslor såsom sorg, sårbarhet och stolthet - de påminde henne om alla de samer som levde före henne, om hur de kämpat mot förtryck och hat men ändå aldrig gett upp i kampen om sina rättigheter.

– Men den känsla som stannade kvar i mitt bröst var att det

är en glädjens dag. En känsla av att vara samlade som ett folk och aldrig låta sig kuvas, säger Anette Gaino.

OLIKA ÅSIKTER

Efteråt fick Anette höra att flera inte uppfattade föreställningen på samma kraftfulla sätt som hon. Det var många som trodde att de skulle få fira, men istället upplevde de sorg när de fick se bilderna av ett brinnande Kautokeino. Flera tyckte att föreställningen verkade skriven för nordsamer av en nordsame.

– Som same född i Norge, fick jag höra att jag nog bär på en mer nationalistisk anda än man gör på svensk sida. Men jag som vuxit upp i Kautokeino under 1990-talet har en annan syn, där

det varit tillåtet att känna stolthet över min kultur, min historia och mitt folk, och det har jag gjort tillsammans med andra samer, säger Anette Gaino.

TVÅ ÅRS FÖRBEREDELSE

Föreställningen är ett samarbete mellan bland andra Sámi Násunalateáhter Beaivváš, Kringkastingsorkesteret, dramatikern Carita Eira och den musikaliska ledaren Frode Fjellheim och tog nästan två år.

Scenspråket var sydsamiska, nordsamiska och norska. Textning till publiken skedde på norska och på urpremiären även på teckenspråk.

VIVIANN LABBA
KLEMENSSON

Samiska kyrkodagarna 2017 i Arvidsjaur

Temat för årets samiska kyrkodagar är *Livets källa – Livets vatten*. Där kommer en bredd av frågor att diskuteras som exempelvis urfolksrättigheter och det koloniala arvet, försoningsfrågor, behovet av en sanningskommission, klimatpåverkan för urfolken och jojken i samiskt kyrkoliv.

Logotyp Samiska kyrkodagarna

DESIGN: JOHAN SANDBERG MCGUINNE

TORS DAG 15 JUNI

På torsdagen inleds ett samiskt kyrkligt läger för ungdomar och unga vuxna mellan 14 och 25 år. Max 85 personer inklusive ledare deltar från Finland, Norge och Sverige.

Deltagarna deltar i kyrkodagarnas program, har workshops, besöker viktiga samiska platser i området och förberedar en gudstjänst på lördagen.

Nedan en kort genomgång av kyrkodagarnas preliminära program.

FREDAG 16 JUNI

Kyrkodagarna inleds klockan 13.00 med ekumenisk temagudstjänst. Liturgin leds på nordsamiska av Karl Yngve Bergkåsa, präst för nordsamer och rådgivaren för samiskt kyrkoliv i Norge. Den svenska ärkebiskopen Antje Jackelén predikar och jojkar en Jörgen Stenberg medverkar också.

SAMISKA RÄTTIGHETER

Sedan inleds lävvasamtal om "Sannings- och försoningskommission, varför och på vems villkor?" Parallellt pågår seminarium om hur det samiska synliggörs i gudstjänstlivet, workshop om att vara ung i kyrkan samt visning av filmen Sameblod. Filmen handlar om en ung flicka som efter rasbiologiska mätningar i skolan lämnar det samiska och försöker bli och leva som svensk.

Kvällen bjuder på psalmstunder enligt samiska psalmsång-

traditioner och konsert med Sara Ajnak och Jörgen Stenberg, två artister som använder umesamiska som scenspråk och tillvaratar traktens traditioner.

LÖRDAG 17 JUNI

Lördagen inleds med en ortodox nattvardsgudstjänst på flera språk i Arvidsjaur kyrka. Den förrättas av Rauno Pietarinen, ortodox präst från Ivalo, Finland.

Lördagen bjuder på lävvasamtal om jojken och gudstjänstlivet. Det blir filmvisningar av "Spårrooabban" och "Sameblod". Spårrooabban handlar om en samisk homosexuell diakon och hur det är att vara en minoritet i minoriteten och dessutom bryta mot rådande normer.

TEATERWORKSHOP FÖR BARN

Under dagen diskuteras samiska skolminnen, en teaterworkshop hålls för barn och ungdomar och föreläsningar om samisk kyrkonst.

Sedan ett lävvasamtal om social hållbarhet utifrån temat "Vad sker med våra liv i Arktis?". Där deltar en teolog, finska och svenska Sametinget samt Samerådet.

Det sker också ett rundabordsamtal om samiska traditioner i samband med döden och livets slut samt ett seminarium om "Att bryta normer" av Tobias Poggats.

LÅT DITT BARN DÖPAS!

På lördagen förrättas en dopgudstjänst av Erva Niittyvuopio, samepräst och sekreterare för

det samiska arbetet i Oulu stift, Finland. Till denna gudstjänst inbjuds föräldrar att låta sina barn döpas. Det finns inga hinder för barn från Finland eller Norge att döpas i Sverige eftersom det finns en gemensam överenskommelse om att dopet ska ha samma status i alla de tre nordiska länderna. Föräldrar intresserade av att döpa sitt barn vid detta tillfälle ska kontakta projektledningen snarast möjligt.

Sedan följer kvällsgudstjänst, psalmstund och konsert med Johan Kitti och AnnaMaret ensemble. Johan Kitti ger ut en ny skiva med psalmer på nordsamiska.

SÖNDAG 18 JUNI

Söndagen inleds med lävvasamtal "Rätten till vatten" och om hur samer kan vara en del av lösningen.

Samtidigt presenterar Bibelsällskapet det nordsamiska och lulesamiska arbetet med bibelöversättningar.

Kyrkodagarna avslutas med högmässa som förrättas av Birgitta Simma, stiftsadjunkt för det samiska arbetet i Luleå Stift och Einar Bondevik, präst på sydsamiskt område i Norge. Samtliga biskopar från de olika länderna medverkar också.

SAMISK UNGDOM SÖKES

Under hela helgen pågår barnverksamhet med församlingspedagoger från Arvidsjaur församling. Det kommer, förutom

sedvanlig kyrklig barnverksamhet, att erbjudas lassokastning och sagostund på samiska.

Till denna verksamhet sökes en ung same som vill arbeta i församlingen någon vecka innan kyrkodagarna och sedan med barnverksamheten under kyrkodagarna. Personen får betalt för sitt arbete. Intresserade kan kontakta projektledningen.

FÖRSÄLJARE SÖKES

En samisk marknad kommer hållas och nu efterlyses försäljare av samisk mat, hantverk, konst och design.

Det kommer finnas möjligheter att göra kortare utflykter med guidning på svenska och engelska till för området viktiga samiska platser, till exempel Lappstaden och Gamla kyrkplatsen.

För att kunna erbjuda fri entré till samtliga aktiviteter krävs en anmälningsavgift på 500 SEK för vuxna och 250 SEK för barn mellan 7 och 18 år. Barn under 7 år deltar kostnadsfritt. Kost och logi tillkommer.

Eventet bräknas ta emot minst 800 personer eller fler.

För att läsa mer om kyrkodagarna eller anmäla dig, besök hemsidan; www.svenskakyrkan.se/samiska-kyrkodagar.

Källa: svenskakyrkan.se

Bearbetning:

ViviAnn Labba Klemensson

Nationaldagsfirande i Sverige

BERGS KOMMUN

I år premierade Samiska rådet i kommunen Svenstaviks högstadium för mångårigt arbete med temaveckor om samer för årskurs sju.

Kommunstyrelsens ordförande Therese Kärngård och den samiska samordnaren Jeanette Kråik berömde skolans arbete: "Ni är våra barns förebilder och de är morgondagens vuxna. Kunskap ger trygghet och förståelse", var budskapet.

FOTO: BERGSE

Utmärkelsen som Svenstaviks högstadium fick.

FOTO: SANNA-LISA STREUKA, DOROTEA SE

DOROTEA KOMMUN

Namnet Kraapohke lyftes fram i kommunens nya fasadskylt och kommunhuset kommer belysas av lampor i de samiska färgerna. En ny kommunal hemsida med samiska influenser släpptes. Utställningen "Vad skall bort – främlingsfientlighet, rasism eller kolonialism?" öppnades i kommunhuset i Kraapohke.

En samisk profilerad förskoleavdelning invigdes i Dorotea och samiskspråkiga inomhus-skyltar kom upp vid den pedagogiska omsorgen i Borgafjäll.

Samisk mat serverades inom äldreomsorg, skola och förskola.

HÄRJEDALENS KOMMUN

Tidningen Härjedalen rapporterar att den samiska nationaldagen firades med samisk meny på förskolor, skolor och äldreboenden. Där bjöds renskav från Jillieren och hjortronparfait.

LYCKSELE KOMMUN

Mitt på torget i Lycksele direkt-sändes från Trondheim en konsert med Johan Sandberg McGuinne och hälsningar från skolelever på besök där. Kommunalråd Lilly Bäckström och sameföreningens ordförande Mikael Jakobsson höll tal i Lycksele.

I en storkåta erbjöds fika och suovas.

FOTO: PRIVAT

KROKOMS KOMMUN

Ett 30-tal samer från kommunen åkte kostnadsfri buss till firandet i Trondheim på nationaldagsmorgonen och tillbaka dagen efter och deltog i bland annat invigningen vid torget.

FOTO: MALIN BLINDVILHELMINASE

Barnen kastade lasso.

FOTO: STRÖMSUNDS SE

Sara Ajnnak i kyrkan i Gäddede.

FOTO: LARS MATTESSON

STORUMANS KOMMUN

Eleverna vid sameskolan och Skytteanska skolan sjöng, sameflaggan hissades och sedan vidtog tipsrunda. Skolbarnen fick se moderna samiska faktafilmer och i biblioteket fick småbarn höra samiska berättelser. Tal hölls av oppositionsråd Karin Malmfjord.

ÄLVDALENS KOMMUN

Firandet i kommunen skedde i liten skala eftersom de flesta samer hade åkt till Trondheim. Flaggorna hissades i hela kommunen och på biblioteket i Idre fanns en samisk utställning. Torsdag 16 februari hade skolan i Idre en samisk dag.

FOTO: JENKER BEVELIUS, GAALTJE SE

Ett busslast med samer från Östersund på väg till Trondheim.

ÖSTERSUNDS KOMMUN

Den 5 februari förhandsvisades filmen Sameblod.

På nationaldagen ordnade kommunen och Gaaltje en bussresa till jubiléet i Trondheim.

Vid äldreboenden med samiska brukare erbjöds samisk mat och tårta.

I skolor markerades dagen med att barnen på olika sätt fick lära sig om samisk kultur.

Den samiska flaggan vajade på kommunens 40 flaggstänger.

VILHELMINA KOMMUN

Vilhelmina kommun serverade suovasskav i alla skolor och äldreboenden.

Det samiskprofilerade äldreboendet i Saxnäs bjöd in samiska seniorer till lunch med samisk mat.

I Vilhelmina tätort bjöd kommunen på fika och visade filmen Sameblod inför 160 besökare.

ÅRE KOMMUN

Åtta elever som läser samiska vid skolorna i kommunen åkte till Trondheim 5-7 februari.

Några åkte till Trondheim i den med Krokoms kommun gemensamma bussen.

Renskav serverades i kommunens samtliga verksamheter och tårta i kommunhuset. Varje enhet hade fått en aktuell informationstext.

STRÖMSUND KOMMUN

Den 2 februari föreläste arkeolog Ewa Ljungdahl om dokumentation i det samiska kulturlandskapet. Dagen efter inleddes Kulturgryningsveckan med samiska aktiviteter i torvkåtan och vid biblioteket i Strömsund. Föreläsningar kring samisk kultur förr och nu, renskötsel och samisk slöjd hölls av Sakka Nejne, Ture Åhrén och Ingrid Åhrén.

På nationaldagen sattes en tältkåta upp i biblioteket i Strömsund, och det blev en samisk läsestund för barnen i förskolan och barnomsorgen.

För äldreomsorgen hölls torvkåtan öppen där Sakka Nejne berättade om samernas liv.

Den 7 februari inbjöds barn och ungdomar till allaktivitetshuset i Strömsund. Där kunde de prova koltar och kasta lasso m.m.

Firandet avslutades den 16 februari i Gäddede då Sara Ajnnak sjöng i kyrkan och Anna-Lill Drugge föreläste om "Bilderna av det samiska". Även filmen Sameblod visades.

Källor: Samiska samordnare, samisk språkambassadör, minoritetssamordnare och minoritetshandläggare i de aktuella kommunerna.

Bearbetning: ViviAnn Labba Klemensson

Gie jih gusnie árröeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan

751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91

e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt

arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand

Tfn: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35

e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan

klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Risten Turi Aleksandersen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Sara Ellen Anne Eira

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Oddvin Bientie

Saemien åålmegeeraerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Sonja Danielsen, Ina-Theres Sparrok,

Lajla Lifjell og prest Einar Bondevik.

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegeen beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, tlf 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,

Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Vikar trosopplæring: Margrethe Kristin Leine Bientie.

Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Texter och bilder till
nummer 2 2017 av Daerpies Dierie
skickas senast 3 maj 2017 till
viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se

BOKBUSSEN KJØRER I FØLGENDE KOMMUNER

Bindal, Brønnøy, Grane, Grong, Hattfjelldal, Hemnes, Høylandet, Namsskogan, Rana, Røyrvik, Snåsa, Sømna, Vefsn og Storuman i Sverige.

Info om tid og sted:

www.nfk.no/gsj

Tlf. 917 04 466

Følg oss på Facebook: Gærjah

Velkommen til nye og gamle lånere!

Buerie båtete!

frantz.no

Mer information finns på

www.DaerpiesDierie.se

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkoblاد

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge

Telefon (mobil): 0047 474 53 902

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktør og ansvarlig utgivare:

Einar Bondevik, adress ovan.

Biträdande redaktør ViviAnn Labba Klemensson

Kaxhön 134, 830 51 Offerdal

tel 070-545 75 92

E-post: viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se

Prenumeration under 2017: 140 SEK.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributør Nordic Gateway

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro: Berling Media AB.

Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2016

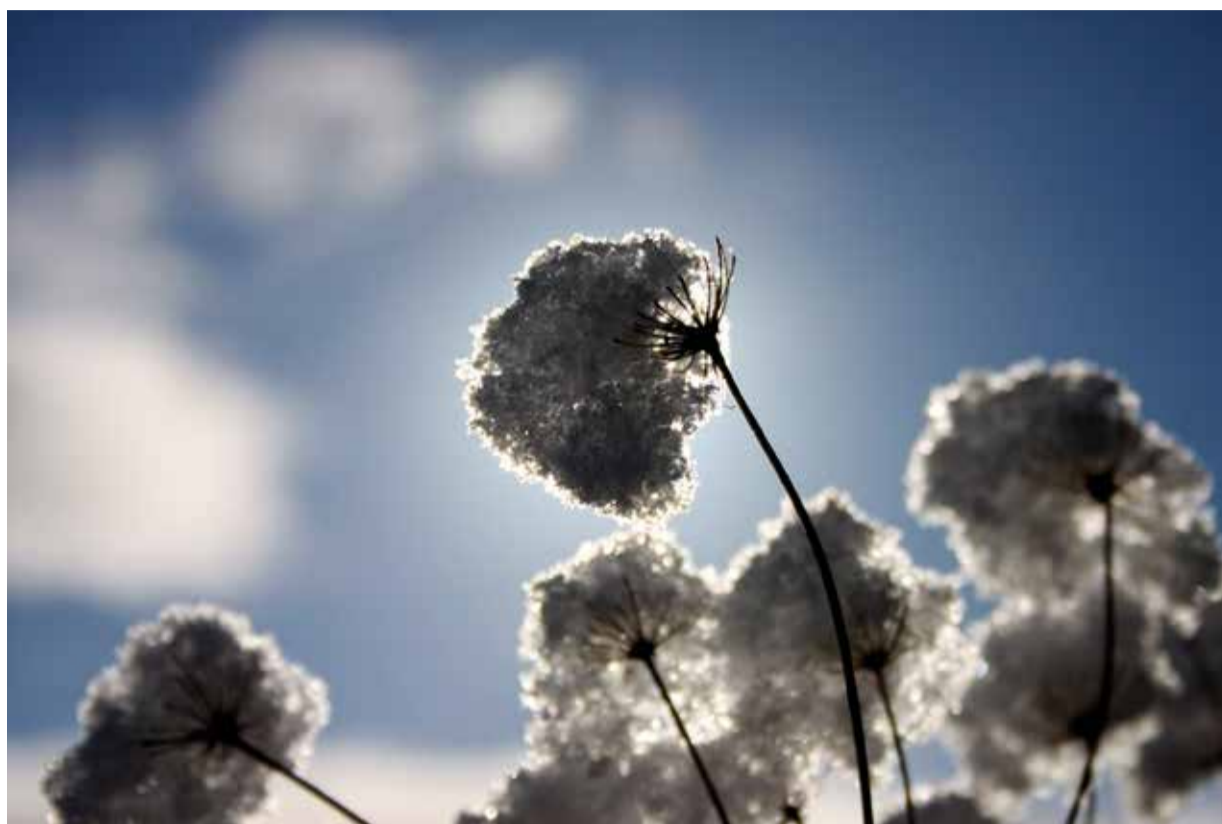

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhkoie

Et ett-tall på jorden

I evangeliet etter Matteus, kapittel 22, versene 34-40 står det slik:

"Da fariseerne hørte at Jesus hadde stoppet munnen på saddukeerne, kom de sammen. Og en av dem, en lovkyndig, spurte for å sette ham på prøve: "Mester, hvilket bud er det største i loven?" Han svarte: "Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand". Dette er det største og første budet. Men det andre er like stort: "Du skal elske din neste som deg selv". På disse to budene hviler hele loven og profetene."

I det andre kjærlighetsbudet heter det altså: *"Du skal elske din neste som deg selv."*

Med dette som utgangspunkt har diakon Line M. Skum ved Kirkelig utdannings-senter nord kommet med en viktig erkjennelse. Hun sier:

– Vanligvis tenker vi her på at vi skal elske vår neste, med trykk på vår neste. Og det er den tolkningen som vi har hørt fra barndommen av. Men med årene har jeg erfart at ordene *"som deg selv"* må vektlegges mer, sier hun og fortsetter:

– Når det heter *"som deg selv"*, framgår det her at det er en sammenheng mellom kjær-

ligheten til nesten og kjærligheten til oss selv. Er det kanskje slik at det å elske seg selv er en forutsetning for å kunne elske andre? Og det å elske på en slik måte – det å virkelig ta vare på seg selv og stelle godt med seg selv – ja, det er ikke egoisme, men å verdsette oss selv som verdifulle mennesker skapt i Guds bilde. Kanskje kan vi da også elske vår neste på en dypere måte?

Det som Line M. Skum her sier, samsvarer med noe som ble sagt i samtaleprogrammet "Torp" på NRK i vårhalvåret 2016.

Programleder Ole Torp hadde da Per Fugelli som gjest. Fugelli er en landskjent norsk lege og professor i sosialmedisin. De senere årene har han stått fram med sin kreftdiagnose.

Etter et langt og innholdsrikt intervju stilte programleder Ole Torp til slutt et spørsmål om Fugelli hadde et godt råd å komme med.

Da fortalte Fugelli at han hadde deltatt i et program på NRK også noen år tidligere. Og da hadde han fått akkurat det samme spørsmålet. Den gang hadde han svart følgende:

– Ikke vær et ett-tall på jorden, men ta vare på flokken din!

Fugelli fortalte videre at han hadde fått stor respons på nettopp dette utsagnet, og at han hadde blitt sitert på det flere ganger.

– Men, sa Fugelli, – det som jeg sa den gang var feil!

Og så forklarte han at det som han etter hvert hadde funnet ut, var følgende:

– Vær et ett-tall på jorden og ta vare på flokken din!

Dette kan tolkes dit hen at det som Fugelli er kommet fram til når han sier *"Vær et ett-tall på jorden"*, er det samme som Skum påpekte – nemlig at det er så viktig at vi elsker oss selv på en god og dyptfølt måte og gjør det beste ut av livet. Dette er ikke egoisme – som er en kategori som vi ofte er så redde for å havne i – men det er i stedet noe som vi skal få lov til, og som Gud legitimerer gjennom sitt kjærlighetsbud.

Så når Fugelli sier: *"Vær et ett-tall på jorden og ta vare på flokken din"*, likner det ganske mye på innholdet i setningen til Jesus: *"Du skal elske din neste som deg selv"*.

Dermed kan vi konkludere med at det er lov og rett og riktig å elske seg selv og være et ett-tall på jorden!

TEKST OG FOTO: LARS JOHNSEN

Bibeletekste

Gosse fariseladtjh govlin guktie Jeesuse sadduke-ladtjide magkaldaheme, dellie dah tjåanghenin. Akte dejstie tjaaleh-åahpetjijstie sæjhta Jeesusem giehtjelidh: «Åejvie, mij bævrojde stööremes?» Jee-

suse vaestede: Iehtsieh Åejviem, jïjtjedh Jupmelem, abpe jïjtjedh vaajmojne, abpe jïjtjedh sealojne jïh abpe jïjtjedh jiermine! Daate stööremes jïh voestes bævroe. Mubpie bævroe seamma stoere: Iehtsieh

jïjtjedh lihkesadtjem guktie jïjtjemdh eaht-sah! Abpe bævroegærja jïh profeeth dejstie göökte bævrojste guadtalgieh.»

Båeries tjaalehtjimmieh Skiertesne

Gosse Saemien Åålmege fuelhkietjåanghko Skiertesne, dellie baektesne båeries tjaalehtjimmieh vuartasjin. Maanah, noere jñh geerve almetjh rontestallin man båeries dah tjaalehtjimmieh.

Fierhten jaepien Saemien Åålmege fuelhkide tjåanghkoese böörie. Gellien aejkien aerebe fuelhkieh Tråantesne tjåanghkenin. Daen aejkien, jåvli åvtelen, fuelhkieh Skiertesne gaavnesjin.

SPEANJOEJ GÅAJKOE

Laavvadahken dellie almetjh olkese mïnnin. Voestegh almetjh hotelleste mearoe-gaadtan vaedtsiejin. Desnie soptsestæjja Helle Vangen Stuedal fuelhkide vuertieminie. Dïhte Skierthen museumesne barkeminie jñh åtna luste tjaalehtjimmide vuesiehtidh. Dallah buerkesti jñh soptsesti guktie dej båeries tjaalehtjimmiej gåajkoe jaksedh. Almetjh murriedin soptsestæjjam goltelidh.

– Dellie tjaalehtjimmiej gåajkoe vaedtsebe! Helle Vangen Stuedal eadtjohke jeehti gosse gaajhkesch boelhketjem bæjjese båvnese vaadtseme. Dïhte boeltese tjuvtjiedi. Maanah aaj eadtjohke goltelin, hijven dejtie ålkene svïhtjedh. Dah gaajtjestin njueniekhinie baalkaraejkiem vaarredh. Almetjh soptsestalleminie gosse vaedtsieminie. Dellie speanjoej gåajkoe jaksin.

GÖÖKTE STOERE BOVTSH

Maanah, noerh jñh geerve almetjh tjöödtjestieh, tjaalehtjimmide vuartasjidh. –Dej beeli mearoen gaedtie daesnie lij. Almetjh diekie böötin sovken, Helle Vangen Stuedal jeahta.

– Ij gie daejrieh gie jñh gåessie dejtie tjaalehtjamme. Mijjieh maektebe barre moenedh guktie dah tjaalehtjæjjah ussjedamme gosse tjaalehtjin. Mejtie dah edtjin bovtsh vijredh? Helle Vangen Stuedal gihtjie.

Dej beeli almetjh spjaenjose dellie

Almetjh rontestalleminie guktie jñh gåessie bovtsh speanjose dorjeme.

Skiertesne almetjh göökte stoere bovtsh tjaalehtjamme. Fuelhkieh utnieh luste dejtie vuartasjidh.

tjaebpies bovtsh tjaalehtjamme. Göökte stoere bovtsh jñh gellie unnebe bovtsh. Mejtie dah miesieh? Dah tjaalehtjæjjah bovtside gellie tjaebpies sïevigujmie «rïeseme».

RONTESTALLIN

– Manne tuhtjem luste dejtie tjaalehtjimmide vuejnedh! Maajja-Krihke Bransfjell jeahta.

– Dah tjaalehtjimmieh vuesiehtieh bovtsh

iktesth daennie dajvesne. Tuhtjem dah tjaalehtjimmieh dan tjaebpies Leah! Idtjim daejrieh dah tjaalehtjimmieh geajnoen lihke. Vaejtie jienebh åadtjoeh dejtie vuartasjidh, Maajja-Krihke Bransfjell jåarhkeste. Dïhte tuhtjie luste ålkene mïnnedh gosse voelpigujmie gaavnesjamme Skiertesne.

TEKSTE JÏH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Gamle helleristninger i Stjørdal

Saemien Åålmege arrangerte familietreff på Stjørdal før jul. Deltagerne fikk være med på en fin utflukt til et helleristningsfelt. Helle Vangen Stuedal fra Stjørdal museum var guide og delte sin kunnskap til både barn, unge og voksne som var med.

– Vi kan ikke med sikkerhet si hvor gamle disse hellerisningene er. Vi kan bare gjette oss frem til hvem som har laget disse kunsverkene, sier Helle Vangen Stuedal. Figurene som er risset inn viser blant annet to store reinsdyr og flere mindre. Figurene er risset inn i berget. De har også "ornamentering" med en rekke geometriske streker.

Svensk-samisk mässa

Under den samiska veckan i Örnsköldsvik 12-18 februari hölls en svensk-samisk mässa i Örnsköldsviks kyrka.

Örnsköldsviks församling tillsammans med Härnösands stift och Orrestaare saemien sibrïe

bjöd in till en församlingsafton kring boken om nomadskolan. Biskop Eva Nordung Byström och en av bokens redaktörer, Kaisa Huuva, medverkade.

Källa: Härnösand stift

Från vänster:
Biskop Eva Nordung Byström,
ordf. i Orrestaare semien sibrïe
Birgitta Ricklund och redaktör
Kaisa Huuva.

FOTO: AKAR HOLMGREN/HÄRNÖSANDS STIFT